

H O L N D

CONCERTGEBOUW 9 JUNI 1996

F S T V L

Ensemble Parade

London Sinfonietta

London Sinfonietta

9 juni 1996

Concertgebouw, Grote Zaal

Coproductie: Donemus, Stichting
Gaudeamus, De IJsbreker,
Het Concertgebouw NV,
NPS-Radio, Asko Ensemble,
Schönberg Ensemble, Nederlands
Blazers Ensemble, Nieuw Ensemble,
Holland Festival.

De Ensemble Parade is mede
mogelijk gemaakt door

bumastemra

The British Council

De NPS zendt dit concert uit op
Radio 4, 10 juni, 20.00 - 24.00 uur.

||| **OOK IN HET FESTIVAL** ||||||||||||

De Ensemble Parade

Nederlands Blazers Ensemble, 10 juni

Nieuw Ensemble, 11 juni

ensemble recherche, 12 juni

Ensemble InterContemporain, 13 juni

Asko Ensemble, 14 juni

Ensemble Modern, 15 juni

Ebony Band, 15 juni

Schönberg Ensemble/

Nederlands Kamerkoor, 16 juni

Boulez-retrospectief 21 t/m/ 26 juni

Beurs van Berlage, Concertgebouw

Muzikale leiding

Markus Stenz

Solist

Gabriele Cassone trompet

Sir Harrison Birtwistle (1934)
Silbury Air (1977)

Theo Verbey (1959)
Conciso (1996) *
(eerste uitvoering)

George Benjamin (1960)
*Three Inventions for Chamber
Orchestra* (1995)

pauze

Luciano Berio (1925)
*Kol Od (Chemins VI) per tromba e
gruppo strumentale* (1996)
(Nederlandse première)

Julian Anderson (1967)
Khorovod (1994)

* Gecomponeerd in opdracht van het
Holland Festival en de coproducenten van
de Ensemble Parade, met steun van het
Fonds voor de Scheppende Toonkunst.

Heeft u morgen iets te doen?

de Volkskrant

Nieuwsgierige krant voor nieuwsgierige mensen

Bel gratis 06-0561 voor een proefabonnement

Harrison Birtwistle

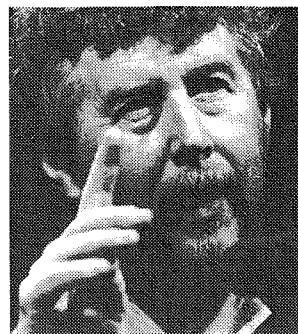

foto Co Broerse

Sir Harrison Birtwistle (1934) studeerde klarinet en compositie aan het Royal Manchester College of Music, waar hij in contact kwam met Peter Maxwell Davies, Alexander Goehr, John Ogdon en Elgar Howarth. In 1965 verkocht hij zijn klarinetten om zich geheel aan het componeren te wijden. De opera *Punch and Judy* vestigde zijn naam als leidende figuur in de Britse muziek. Zijn produktie in de periode 1973-'84 werd gedomineerd door de lyrische tragedie *The Mask of Orpheus* en een reeks memorabele ensemblewerken, waaronder *Secret Theatre* en *Silbury Air*.

Hoofdwerken van het afgelopen decennium zijn de opera's *Gawain* en *The Second Mrs Kong*, de concerten *Endless Parade* (trompet) en *Antiphonies* (piano) en het orkestwerk *Earth Dances*. Tot zijn recente composities behoren 9 *Settings of Celan* voor sopraan en kamerorkest en 9 *Movements for String Quartet* – twee cycli die tezamen kunnen worden uitgevoerd onder de naam *Pulse Shadows*.

Silbury Air

Geschreven in opdracht van de Koussevitzky Music Foundation in de Library of Congress voor de Chamber Music Society van het Lincoln Centre, ter ere van de honderdste geboortedag van Serge Koussevitzky. Opgedragen ter nagedachtenis aan Serge en Natalie Koussevitzky en voor het eerst uitgevoerd door het London Sinfonietta, onder leiding van Elgar Howarth, Londen, 9 maart 1977. *Silbury Air* is genoemd naar de Silbury Hill, een prehistorische heuvel in Wiltshire. Met een hoogte van 38 meter en een omtrek van meer dan 20 km², is Silbury Hill de grootste kunstmatige aardverhoging in Europa. De bedoeling en het gebruik zijn na eeuwen speculatie nog steeds een groot mysterie. De muziek van de *Air* is absoluut niet bedoeld als romantische beschouwing over de raadselachtige locatie van de heuvel – en evenmin als parallel voor de overduidelijke geometrische afmetingen. Van veraf ziet de heuvel eruit als een kunstmatige maar toch organische indringer in het landschap. In mijn landschapsmuziek maak ik gebruik van muzikale ideeën door het naast elkaar plaatsen en herhalen van 'statische blokken' of 'objecten' zoals ik ze bij voorkeur noem. Deze objecten zelf zijn onderhevig aan een krachtig geconstrueerde logica d.m.v. juxtapositie, herhalingen en veranderingen. De totale som van deze processen is een compact, kunstmatig ofwel 'imaginair' landschap, om de titel van Paul Klee te gebruiken. H.B.

Theo Verbey

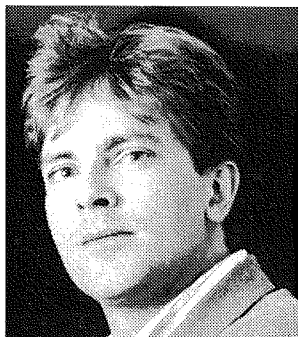

foto Marco Borggreve

Theo Verbey (1959) studeerde muziektheorie aan het Koninklijk Conservatorium bij Hein Kien en Diderik Wagenaar. Van 1980 tot 1985 studeerde hij compositie, eerst bij Peter Schat en later bij Jan van Vlijmen. Ook volgde hij kamermuzieklessen bij Louis Stotijn en Sjef Douwes en pianolessen bij Harry Holtman. In 1982 bezocht hij de Ferienkurse in Darmstadt. Sinds 1984 is hij docent muziektheoretische vakken in Den Haag. Tot nu toe heeft Verbey voornamelijk muziek geschreven voor grotere ensembles en orkest. In 1992 resulteerde een

opdracht van de Südwestfunk in de première van *Produkt* tijdens de Donaueschinger Musiktage, terwijl *Triade* in 1993 uitgevoerd werd in het Tanglewood Festival. Zijn arrangement voor orkest van Alban Bergs *Pianonate* wordt regelmatig gespeeld door het Koninklijk Concertgebouworkest.

Conciso

Conciso (1995-'96) voor groot ensemble is een direct vervolg op stukken als *Notturmo* (1995) voor solohobo en 11 instrumenten en *Passamezzo* (1994) voor saxofoonkwartet: stukken waarin ik mijn in *Triade* (1991) begonnen streven naar een meer consonante, eenvoudige muzikale taal voortzet. Een groot aantal van mijn algemene artistieke uitgangspunten vond ik uitstekend geformuleerd door Italo Calvino in *Six Memos for the Next Millenium*. In deze bundeling van een vijftal lezingen voor de Harvard University (de zesde is nooit geschreven) uit 1985 formuleert Calvino vlak voor zijn dood zijn visie op de universele waarden in de literatuur. Zijn 'memo's' zijn: 1. Lightness ('het lichte'), 2. Quickness ('het vlugge'), 3. Exactitude ('precisie'), 4. Visibility ('het zichtbare'), 5. Multiplicity ('het meerduidige'), 6. Consistency ('consistentie').

In een tijd waarin geluid zich louter door hoeveelheid steeds meer aan ons opdringt, ben ik op zoek naar een muziek die iedere associatie met het industriële lawaai van voornamelijk vervoermiddelen tracht uit te bannen. Gedetailleerde, kwetsbare muziek die zich binnen duidelijke grenzen beweegt, zonder al te grote pretenties. Muziek vooral die niet alleen door de klank maar ook door 'het verhaal' de aandacht vasthoudt, en iedere vorm van langdradigheid vermijdt. Kortom, muziek met eigenschappen die men eerder in de Frans/Italiaanse dan in de Duits/Nederlandse componeertraditie terugvindt.

Conciso is in zijn huidige vorm een tweedelig stuk (langzaam-snel) met de lengteverhoudingen 4:5. Veel van het structurele idee achter het stuk heb ik ontleend aan Beethovens *Pianonate* op. 101, waarvan de vier delen zich in de tijd verhouden als 4:5:3:6. Dit zijn proporties die ik bij het componeren als uitgangspunt voor de tijdsindeling heb gebruikt. Voor de harmonie heb ik het openingsakkoord van de *Pianonate* nr. 8 op. 66 van Skriabin als uitgangspunt gehanteerd. Dit akkoord is een zestoonsakkoord dat ik tegenover een tweede zestoonsakkoord heb geplaatst, waarbij deze twee akkoorden gezamenlijk het chromatische totaal vormen. Een dergelijke techniek heb ik al eerder toegepast in *Expulsie* (1988-'90) voor groot ensemble.

Voor het eerst heb ik gebruik gemaakt van een half-spatiale opstelling van het ensemble. Het is wel in zijn geheel vooraan op het podium te vinden, maar zit niet in de normale opstelling. Het is gesplitst in twee blazers/strijkersgroepen van acht en zeven leden, links en rechts gepositieerd. Harp, piano en slagwerk vormen een buffer tussen deze twee groepen en functioneren soms als spelverdeler.

T. V.

George Benjamin

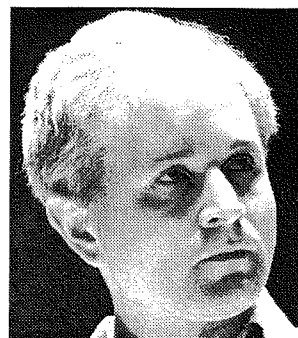

foto Co Broerse

George Benjamin (1960) startte op zijn zevende met pianolessen en begon op zijn negende te componeren. Als zestienjarige toog hij naar Parijs om er les te nemen bij Olivier Messiaen (compositie) en Yvonne Loriod (piano). Later studeerde hij bij Alexander Goehr. In 1980 was hij de jongste componist van wie een werk (*Ringed by the Flat Horizon*) werd uitgevoerd tijdens de Proms in Londen.

Benjamin's *At First Light* voor ensemble heeft sinds de première in 1982 meer dan honderd uitvoeringen beleefd, onder leiding van dirigenten als Simon

Rattle, Pierre Boulez en Esa Pekka Salonen. Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het Centre Beaubourg in Parijs schreef hij in 1987, in opdracht van het IRCAM, *Antara* voor het Ensemble InterContemporain.

Three Inventions for Chamber Orchestra

Het gaat om drie delen die zeer contrasteren in stemming en vorm. Ze zijn gezet voor 24 spelers: 7 houtblazers, 4 koperblazers, 2 slagwerkers, harpist, pianist en 9 strijkers.

1. Overwegend sereen en helder van sfeer; de vorming van een transparant lijnen-netwerk gaat vooraf aan een jachthoorn-solo waarvan de melodische wendingen leiden tot steeds weer nieuwe harmonische implicaties. Dit deel is opgedragen aan Olivier Messiaen en werd voor het eerste uitgevoerd tijdens een herdenkingsconcert van het London Sinfonietta in november 1993.

2. Een energieke miniatuur. Virtuoze soli stuiten op een grillige puls en een even grillig metrum.

3. Dit deel, opgedragen aan Alexander Goehr, is verreweg het langste van de drie. Het technische ontwerp is een spiegeling van het eerste deel, maar de toonzetting is volkomen verschillend. Twee verschillend gestemde series gongs en bass-drums vormen de entourage van een netwerk van muzikaal materiaal waarbij het hele ensemble betrokken is. Hierbinnen stijgt een melodie op vanuit de diepten van een contrafagotsolo. In het verdere verloop van dit deel zoeken harmonie en ritme steeds weer nieuwe grenzen op, maar de zware, door de bas gedomineerde puls die de complexe textuur steunt, blijft tot het einde toe onverbiddelelijk regelmatig.

G.B.

Luciano Berio

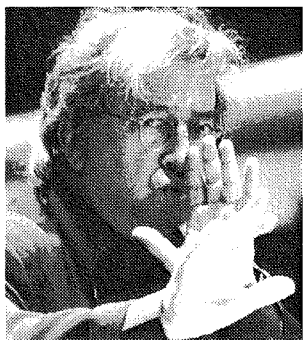

foto Co Broerse

Luciano Berio (1925, Oneglia) studeerde compositie bij Parinbeni en Ghedini aan het Verdi Conservatorium in Milaan. In 1951 bezocht hij de meester-cursus van Luigi Dallapiccola in Tanglewood. Samen met Bruno Maderna richtte hij in 1954 de Studio de Fonologia Musicale in Milaan op en in 1957 het tijdschrift *Incontri Musicali*. Van 1974 tot 1979 was hij verbonden aan het IRCAM in Parijs. Hij werkte als dirigent met de belangrijkste orkesten in Europa en de Verenigde Staten. Berio's muziek geniet grote populariteit. Zelfs gedurende zijn eerste

scheppingsperiode, toen het componeren sterk bepaald werd door het strenge post-Webernianse structuralisme van Boulez en Stockhausen, bleef Berio gevoelig voor andere invloeden en trouw aan zichzelf, 'eerder instinctief dan intellectueel, eerder direct dan geneigd tot reflectie'. Berio streeft in al zijn werk naar synthese en integratie. Zijn vele virtuoos geschreven orkestpartituren getuigen van een grote gave voor orkestratie. Zijn onderzoek naar en gevoel voor ongekennde mogelijkheden van instrumenten komen ook tot uiting in de serie *Sequenze* die hij voor diverse solo-instrumenten en de menselijke stem schreef.

Kol Od (Chemins VI)

Op 27 april jongstleden vond tijdens een concert in Bazel ter ere van dirigent en kunstmaecenas Paul Sacher (geboren op 28 april 1906) de wereldpremière plaats van Luciano Berio's *Kol Od (Chemins VI)* voor trompet en een groep instrumenten. Het Ensemble InterContemporain onder leiding van Pierre Boulez begeleidde de trompettist Gabriele Cassone, die ook vanavond solist is. Het recept van Berio's *Chemins* is inmiddels bekend: een nadere uitwerking van een *Sequenza*, waarbij het oorspronkelijke solo-instrument nu wordt ingebed in een instrumentaal ensemble en bepaalde muzikale of instrumentale ideeën worden 'geanalyseerd en becommentarieerd', zoals Berio pleegt te zeggen.

In zijn inmiddels 13 *Sequenza's* tast Berio de technische mogelijkheden van het desbetreffende instrument tot het uiterste af, waarbij de schrijfwijze vaak zodanig is dat meerstemmigheid wordt gesuggereerd. Eén enkele keer heeft de componist daarbij zijn toevlucht gezocht tot een extern hulpmiddel: in *Sequenza X* (1984) voor trompet en pianoresonanties. Afwisselend door het geluidloos indrukken van toetsen of met behulp van het pedaal stelt de pianist de trompettist in staat om, door in het binnenste van de piano te blazen, bepaalde snaren mee te laten klinken.

De relatie tussen de *Sequenza's* en de bijbehorende *Chemins* is niet altijd zo rechtlijnig als in het onderhavige geval. In *Kol Od (Chemins VI)* heeft Berio, in zijn eigen woorden, 'alleen de resonanties georkestreerd'. Dat is wellicht wat bescheiden uitgedrukt, maar een feit is dat de trompetpartij van *Sequenza X* noot voor noot in *Kol Od (Chemins VI)* is terug te vinden. Om redenen van praktische aard heeft de componist in het nieuwe werk alleen, zoals gebruikelijk, de spatiële notatie losgelaten en maatstrepen gezet. Op vijf plaatsen, waar in *Sequenza X* al fermates stonden, zijn bovendien een tot zeven maten ingelast, waarin de trompet zwijgt en het ensemble voortborduurde op het zojuist gehoorde.

'Kol od' zijn de eerste woorden van het Israelische volkslied, waarvan het kopmotief halverwege *Sequenza X* al werd geciteerd. In dit zogenaamde Lied van de Hoop staat 'Kol od' voor 'zolang als' maar dezelfde Hebreeuwse woorden kunnen ook 'meer stem' betekenen, waardoor de uitbreiding van *Sequenza X* tot *Chemins VI* als het ware wordt geëxpliciteerd. *Kol Od* vraagt naast de solotrompet een instrumentaal ensemble van 2 fluiten + piccolo, 1 hobo, 2 klarinetten + Es- en basklarinet, sopraan- en alt-saxofoon, fagot, 2 hoorns, 2 trompetten, trombone en tuba, en 12 strijkers (4.3.3.2). De partituur is opgedragen aan Paul Sacher 'met diepe genegenheid en bewondering, bij zijn negentigste verjaardag'.

Willem Vos

COLOFON

Holland Festival
Kleine-Gartmanplantsoen 21
NL-1017 RP Amsterdam
telefoon 31 (0)20.627 65 66
telefax 31 (0)20 620 34 59
e-mail: hollfest@xs4all.nl
internet:
<http://park.org/Netherlands/events>

Basisontwerp: Studio Anthon Beeke
Opmaak: Berendina Bakker
Eindredactie: Peter Janssen
Drukwerk: Stadsdrukkerij Amsterdam

Hoofdbegunstiger

VSF FONDS

Stichting VSB Fonds steunt initiatieven in de Nederlandse samenleving met een sociale, culturele of educatieve strekking, evenals projecten op het gebied van natuurbehoud. Aldus geeft het Fonds opnieuw inhoud aan de oorspronkelijke maatschappelijke idealen van VSB Bank.

Sponsors

Achmea
AT&T Foundation
AT&T/Unisource
Audi/Pon's Automobielenhandel B.V.
Buma/Stemra
Coopers & Lybrand
Deloitte & Touche Management Consultants bv
Dommelsche Bierbrouwerij B.V.
Koninklijke Ahold nv
Mediamax Group B.V. Amsterdam
NOG Verzekeringen
Stadsdrukkerij Amsterdam
De Lotto/Stichting de Nationale Sporttotalisator
Vrij Nederland
de Volkskrant B.V.
Wereldhave n.v.

Subsidiënten

Ministerie van OCenW
Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Buitenlandse Zaken (afdeling Internationale Culturele Samenwerking)
Gemeente Amsterdam
NCDO Nationale Commissie voor Internationale Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling

Fondsen

Fonds voor de Scheppende Toonkunst

Holland Festival Vriendenkring

Alcatel Nederland BV.
Amsterdam RAI
Delta Lloyd Verzekeringsgroep NV
EOE-Optiebeurs
Hillen & Roosen B.V.
Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam-Haarlem
Koninklijke Ahold nv
Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB
Koninklijke PTT Nederland NV
De Nederlandse Bank N.V.
Nederlandse Credietverzekering Maatschappij
NOG Verzekeringen
Rabobank
SENS Stichting Exploitatie
Nederlandse Staatsloterij
VNU B.V.
Stichting VSB Fonds

de Volkskrant

De zichtbaarheid van het Holland Festival is vergroot door de Stadsdrukkerij Amsterdam

Julian Anderson

Julian Anderson (1967) studeerde bij John Lambert en Alexander Goehr. In 1992 bezocht hij de Britten-Pears School in Aldeburgh en in 1993 kreeg hij een beurs voor Tanglewood. Hij is een expert op het gebied van hedendaagse muziek - met name uit Frankrijk, Scandinavië en Oost-Europa - en medewerker van *Tempo* en *The Musical Times*. Andersons muziek wordt, aldus de Britse journalist Bayan Northcott, gekenmerkt door grote directheid. Wat niet wegneemt dat zij wel degelijk gecompliceerd van opzet is. Andersons recente werken, zoals het tweeluik *Tiramisù* (1993) en *Khorovod* (1994) laten een veelgelaagde textuur zien waarin meerdere stijlen en procédés tegelijkertijd worden toegepast, die de componist in tal van vroege (inmiddels teruggetrokken) jeugdwerken heeft uitgetoetst.

Khorovod

De titel is Russisch voor rondedans en refereert aan een categorie melodieën met een cerebraal karakter, wier opvallendste kenmerk is dat zij zich beperken tot een kleine reeks toonhoogten (meestal slechts drie of vier) die almaar herhaald worden, in steeds andere ritmes. Hoewel *Khorovod* geen Russische, Turkse, Roemeense of Litouwse melodieën van deze soort citeert, diende een twintigtal ervan als model. Het stuk is voornamelijk melodisch van aard; alle harmonieën komen voort uit de aangehouden noten van een melodie, of uit daaruit voortkomende boventonen. Deze vormen vervolgens de basis voor nieuwe melodieën, en zo gaat het proces voort. *Khorovod* vermijdt modulaties; het bestaat voornamelijk uit een reeks dansen die elk een eigen tempo hebben en zich tegen elkaar afzetten; maar gezien het feit dat ze ook veelvuldig over elkaar heen gelegd worden, met verschillend *tempi* en , is de textuur vaak veelgelaagd. Naarmate het compositieproces vorderde kwamen steeds meer verwijzingen naar andere folkloristische tradities op, en het uiteindelijke resultaat refereert aan Spaanse volksmuziek en zelfs aan disco (ik wilde het stuk dicht bij 'huis' brengen). De belangrijkste dansen ontvouwen zich als volgt:

1 - een *khorovod* in Russische stijl in C die met vier verschillende *tempi* gelijktijdig wordt gespeeld
2 - een brutale dans in Litouwse stijl in Cis die neigt naar jazz
3 - een Spaanse *malagueña* in D voor twee marimba's en piano
4 - een lange, langzame *khorovod* in Fis die langzaam wint aan snelheid en energie
5 - een derde, onstuimige Russische dans in Cis, die uitmondt in
6 - een climaxachtige *bob* in dezelfde toonsoort in de stijl van 'house' club music die alle elementen van het stuk combineert in een *compact tutti*; en ten slotte
7 - een afsluitend wiegeliedje in C door de houtblazers.

J.A.